

INTEGRAREA EUROPEANĂ A ȚĂRILOR EUROPEI DE EST: PROBLEME ȘI REALITĂȚI SOCIAL-ECONOMICE

Natalia CĂRBUNE

Catedra Teoria Economică și Metodologia Cercetării

At present the European Union's enlargement process represents a biunivocal process. On the one hand, the aspirant countries need to make an effort to integrate with the European Union. The South-Eastern European countries must attain a real level of economic growth, having democratic institutions, and realize a regional stability. On the other hand, it is evident that the security and stability in the South-Eastern Europe can be guaranteed through the European integration channels. The achievement of this objective is a vital interest of the nations of this region.

Procesul extinderii Uniunii Europene este unul vehiculat la toate nivelurile. Referitor la condițiile impuse țărilor candidate la aderarea la UE se poate remarca că încă Consiliul European în ședința sa din 1994 de la Essen a discutat proiectul de strategie al UE de preaderare a țărilor din Europa Centrală și de Est.

În strategie au fost conturate: *condițiile generale* ce trebuie îndeplinite de țările candidate în vederea aderării și *direcțiile principale de acțiune* pentru pregătirea acestora în vederea aderării.

Criteriile de la Copenhaga reflectă condițiile economice și politice ale aderării, fără a se putea prescrie însă o listă detaliată sau un set de măsuri foarte precise. Principalele criterii sunt următoarele:

- Stabilirea democrației și a instituțiilor sale (primatul dreptului, pluripartidismul, drepturile omului, respectul minorităților, pluralismul etc.);
- Existența unei economii de piață viabile, capabile să facă față presiunii concurențiale pe piața internă;
- Capacitatea de asumare a drepturilor și obligațiilor derivate din acquis-ul juridic al UE (norme comunitare – decizii, directive și regulamente adoptate până la momentul eventualei aderări).

Astfel, procesul extinderii UE spre Est reprezintă pentru actualii membri un domeniu de foarte atentă, precaută și profundă *analiză și previziune*. O atenție deosebită se acordă programării economico-financiare a diferitelor cheltuieli aferente acestui proces.

Extinderea UE spre țările Europei Centrale și de Est va necesita, desigur, din partea ei, ca și în cazurile extinderilor precedente, unele eforturi financiare. Procesul de extindere ar putea să se producă într-un ritm mai rapid dacă eforturile financiare nu ar fi atât de importante; în caz contrar, el ar putea să dureze. E și firesc, deoarece UE nu dorește o extindere cu orice preț. Este, deci, destul de important de a evalua costurile acestei aderări.

Un deosebit interes prezintă analiza efectelor acordurilor de asociere asupra țărilor Europei Centrale și Orientale și a consecințelor neextinderii UE spre Est.

În afară de efectele pozitive, acordurile de asociere s-au soldat și cu unele consecințe negative. De exemplu, acordurile de asociere nu se referă la sectorul agricol, care ocupă un rol destul de important în țările Europei Centrale și de Est [1].

În ceea ce privește consecințele neextinderii UE spre Est, o estimare cantitativă este aproape imposibilă. Aici am menționa cele mai importante consecințe.

Unul dintre scopurile globale ale extinderii UE spre Est reprezintă dorința de a slăbi în careva măsură influența SUA pe piața mondială, situație creată în ultimele decenii.

Referitor la aspectul regional, și aici UE mizează să se instaureze prin această extindere o nouă ordine europeană bazată pe securitate, pace și democrație.

Din punct de vedere economic, consecințele neextinderii spre Est ar fi destul de simțitoare. (*În cazul neextinderii spre Est UE ar pierde o piață de peste 100 mln. de consumatori, la care s-ar adăuga și piețele celorlalte țări europene în tranziție cu cca. 400 mln. de consumatori; „nu se are în vedere faptul că UE ar pierde total aceste piețe, dar că ar avea o influență mai mică pe ele”*.)

Un alt aspect, destul de important pentru UE, reprezintă stoparea procesului migrațional din țările est-europene. În ultimii ani acest proces ia dimensiuni impresionante.

În sfârșit, este de menționat un moment destul de convingător. Este cert faptul că relansarea economică în țările est-europene s-a produs în mare parte grație ajutorului (sub diferite forme) acordat de UE acestor țări.

Republica Moldova, punându-și drept scop aderarea la UE, va trebui să depună eforturi semnificative pentru satisfacerea condițiilor ce ar accelera atingerea scopului.

Evoluțiile politice din vara anului 2005 au impus politicii externe a Republicii Moldova două sarcini majore:

- *Implementarea Planului de Acțiuni RM – UE;*
- *Definirea unei noi politici de stat pentru reglementarea conflictului transnistrian.*

Ambele sarcini s-au dovedit a fi greu de executat, deoarece în domeniul politicii interne nu au fost înregistrate progrese notabile, iar în soluționarea conflictului transnistrian poziția UE se ciocnește de poziția Federației Ruse.

Un lucru de care trebuie să țină cont Moldova este că integrarea țărilor cu probleme regionale în UE are un dublu efect asupra regiunilor lor. Pe de o parte, libera circulație a mărfurilor și factorilor de producție conduc la deplasarea unor afaceri din regiunile slab dezvoltate în zone mai prospere. Pe de altă parte, regiunile sărace au posibilitatea să beneficieze de politicile regionale și sociale ale UE (în baza principiului coeziunii, regiunilor sărace le și vor aloca transferuri din fondurile structurale și din Fondul Social European).

Ținând cont de complexitatea situației demografice, sociale și a orientărilor politice, putem afirma că integrarea europeană, pe de o parte, poate servi drept element de sporire a coeziunii sociale, iar, pe de altă parte, poate conduce la dezmembrarea și mai pronunțată a societății.

Pentru ca integrarea Moldovei în UE să devină cu adevărat o politică a posibilului, este necesară o strategie de comunicare politică internă – o strategie cu extensiune *informativă* și cu una *instructivă*. Strategia trebuie să fie orientată nu doar spre informarea corectă a populației în politica externă, dar și să aibă menirea de a conferi noi speranțe de îmbunătățire a situației Moldovei ca urmare a integrării europene.

Integrarea Republicii Moldova în UE ar presupune și soluționarea rapidă a conflictului transnistrian. Dar, pentru aceasta trebuie considerate următoarele opțiuni:

1. *Renunțarea la negocierile cu Transnistria și conservarea conflictului;*
2. *Declararea oficială a Transnistriei drept zonă de rebeliune anticonstituțională. Transmiterea în organisme de specialitate internaționale și în guvernele țărilor străine a solicitărilor de arestare și extrădare a liderilor transnistrieni și de blocare a conturilor lor bancare;*
3. *Monitorizarea și alegeri democratice în regiune.*

În plan economic, integrarea în UE va face ca, inițial, Moldova să întâmpine dificultăți enorme în competiția cu sistemele economice concurențiale din UE, precum și în procesul de implementare a acquis-ului comunitar. Firmele naționale din industrie și servicii sunt încă în faza de consolidare și de acumulare a experienței manageriale, unele dintre ele urmând, probabil, să fie afectate serios de integrarea în UE (necorespunderea calității produselor conform standardelor europene). Fermierii, unele firme de producție din sectorul agroalimentar și din sectorul de servicii, care au izbutit deja să demareze afaceri reușite și să implementeze concepte moderne și competitive de management și marketing extern, vor fi avantajați de aderarea la UE, unde prețurile la produsele agricole și cele alimentare sunt, în general, mult mai înalte decât cele din Moldova. Important e că vor fi modificate politicile fiscale pentru comunitatea de afaceri, ceea ce va spori productivitatea acesteia.

Dar, să nu uităm totuși și de criteriul politic de aderare al Republicii Moldova, care include:

- ✓ Sistemul democratic;
- ✓ Administrația publică;
- ✓ Sistemul judiciar și combaterea corupției;
- ✓ Drepturile omului;
- ✓ Buna vecinătate.

La toate aceste capitole Moldova mai are încă mult de lucru (încălcarea drepturilor opoziției politice, liberul acces la TV și radio pentru toate formațiunile politice, dreptul unităților administrativ-teritoriale de a-și administra în mod independent resursele financiare, corupția în sistemul judiciar, regularitatea încălcării drepturilor omului, inclusiv a celor economice și sociale fundamentale). La moment toate acestea nu ar permite sub nici o formă integrarea în UE.

Cu o asemenea stare a lucrurilor în toate sferele vieții putem doar să visăm la integrarea în UE și să ne limităm doar la niște declarații periodice deșarte, cum ar fi: *Noi dorim să ne integrăm, Noi ne vom integra, Noi vom fi în Europa etc.*

Dacă va reuși să negocieze condiții optimale de integrare, Moldova va putea utiliza oportunitățile oferite de calitatea de membru al UE pentru a-și consolida avantajele sale competitive nu numai pe piețele europene, dar și pe plan global.

Efectele dinamice se datorează faptului că integrarea economică poate influența ritmul de creștere al PIB. Aceste efecte dinamice se vor manifesta prin:

1) *posibilitățile de utilizare a efectului economiilor de scară, la nivelul întregii economii sau la nivelul unor sectoare ale economiei, aceasta sporind atât capacitățile firmelor naționale de a reduce costurile prin extinderea anvergurii producției, cât și atractivitatea Moldovei pentru firmele și investitorii din alte țări membre;*

2) *sporirea eficienței economice ca urmare a adâncirii proceselor de specializare intrasectorială și intersectorială;*

3) *sporirea atractivității Moldovei pentru investiții externe, inclusiv din țările terțe;*

4) *creșterea eficienței economice ca urmare a accentuării concurenței și accelerarea progresului tehnologic și inovațional.*

Integrarea în UE va ridica nivelul concurenței la care acum sunt expuse sectoarele industriale și va ridica capacitatea de concurență a Moldovei în domeniile în care are avantaje comparative.

Pentru țara noastră angajarea în plan social european devine și o posibilitate de elaborare a unui mecanism bine coordonat cu posibilitățile economice ale țării, de lungă durată, viabil, care ar conduce la eradicarea sărăciei, la stoparea valului migraționist și, în cele din urmă, la creșterea potențialului economic al țării.

Totodată, integrarea ar presupune și stoparea exodului forței de muncă și crearea locurilor de muncă în Republica Moldova.

Șomajul este o problemă social-economică ce afectează direct și destul de grav nu doar indivizi aparte, ci familii întregi [2]. Politica de susținere a șomerilor în Republica Moldova este mai degrabă una pasivă, și în această situație este important de a stimula un comportament activ al individului. Printre politicile active de luptă împotriva șomajului am menționa: crearea locurilor de muncă prin dezvoltarea activității antreprenoriale; creditarea sau acordarea de facilități financiare întreprinderilor la angajarea șomerilor în câmpul muncii; focalizarea pe anumite segmente a populației, îndeosebi asupra tinerilor fără loc de muncă sau a șomerilor cu studii superioare. Este important ca aceste măsuri nu doar să fie elaborate și adoptate, ci să fie asistate de mecanisme reale de implementare [3].

Acțiuni necesare pentru apropierea Moldovei de UE:

- Formularea unei decizii politice ferme de integrare;
- Identificarea în cadrul UE a potențialilor aliați ai integrării europene a Moldovei care, eventual, ar putea sprijini aderarea ei și promovarea unei politici externe active în vederea consolidării sprijinului acestora;
- O strategie de integrare europeană trebuie să aibă ca unul din elementele de bază o strategie de comunicare politică;
- Crearea sistemului instituțional de integrare;
- Obținerea recunoașterii de către UE a statutului de economie de piață a Republicii Moldova;
- Clarificarea corelației dintre interesul de integrare europeană și cel de reintegrare a Transnistriei în componența Moldovei;
- Moldova trebuie să ajungă din urmă și să depășească Ucraina din punctul de vedere al nivelului și calității relațiilor cu UE.

Referințe:

1. Barbaroșie A., Cheorghiu V. (ed.). Moldova și integrarea europeană. - Chișinău: Institutul de politici publice, 2001, p.12.
2. Zamfirescu L. Costuri și beneficii ale aderării la Uniunea Europeană pentru țările candidate din Europa Centrală și de Est. - București: Institutul European din România, 2001, p.25.
3. Buletinul informativ. Acordul de Parteneriat și Cooperare între Uniunea Europeană și Republica Moldova TACIS. Noiembrie-Decembrie 2000, volumul 2, ediția 7-8.

Prezentat la 16.04.2008